

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

Dėl Lietuvos Respublikos 1993 m. birželio 17 d. Seimo nutarimo „Dėl žemės reformos pagrindinių kryptų“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai

Vilnius, 1994 m. sausio 19 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Algirdo Gailiūno, Kęstučio Lapinsko, Zigmo Levickio, Vlado Pavilionio, Prano Vytauto Rasimavičiaus, Teodoros Staugaitienės, Stasio Šedbaro ir Juozo Žilio,

sekretoriaujant Rolandai Stimbirytei,

dalyvaujant pareiškėjo – Seimo narių grupės atstovams Seimo nariui Leonui Milčiui ir advokatui Šarūnui Vilčinskui,

suinteresuoto asmens – Seimo atstovams Seimo nariui Mykolui Pronckui ir Algirdui Taminskui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsnio pirmąja dalimi ir Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsnio pirmąja dalimi, viešame Teismo posėdyje 1994 m. sausio 14 d. išnagrinėjo bylą Nr. 4/93 pagal pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą ištirti, ar 1993 m. birželio 17 d. Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių kryptų“ atitinka Lietuvos Respublikos Konstituciją.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

Pareiškėjas – Seimo narių grupė prašo Konstitucinį Teismą ištirti, ar 1993 m. birželio 17 d. Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių kryptų“ (Valstybės žinios, 1993, Nr. 24-561) atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 46, 67 ir 70 straipsnius pagal normų turinį, formą, taip pat jo priėmimo, pasirašymo ir paskelbimo tvarką. Prašymas grindžiamas šiais motyvais:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnyje yra nustatyta, kad nuosavybės teises saugo įstatymai. Seimas, nesilaikydamas šios konstitucinės nuostatos, nutarimu „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ („Krypčių“ 2 punkto 1 ir 2 papunkčiai) nustatė savininkams pareigą neterminuotai išnuomoti jiems gražintą žemę žemės ūkio įmonėms ir bendrovėms, „Krypčių“ 15 punkte apribojo įpėdinių teises, o 23 punkte nustatė žemės savininkams pareigą gražinti valstybei buvusių ūkių skolas. Valstybė prisiėmė bankų kreditorių teises ir nenumatė sau pareigos gražinti buvusiems savininkams bankuose saugotas jų lėšas.

Pareiškėjas taip pat teigia, kad „Krypčių“ 16 punkte Vyriausybė yra įpareigota remti tik tam tikrus kriterijus atitinkančius ūkius, o tai prieštarauja Konstitucijos 46 straipsniui.

2. Pareiškėjo manymu, Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ neatitinka Konstitucijos pagal formą, nes Konstitucijos 67 straipsnio 2 punkte nustatyta, jog Seimas leidžia įstatymus, o iš jos 94 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto matyti, kad Seimas gali priimti nutarimus tik dėl savo išleistų įstatymų įgyvendinimo. Seimas ne įstatymu, o nutarimu sureguliuo žemės nuosavybės santykius.

3. Pareiškėjas taip pat nurodo, kad šis Seimo aktas buvo svarstomas taikant įstatymų leidybos procedūrą, tačiau pasirašytas ir paskelbtas ne Respublikos Prezidento, o Seimo Pirmininko. Pareiškėjo nuomone, minimas Seimo aktas pagal jo priėmimo procedūrą, reguliavimo apimtį ir normų turinį prilygintinas įstatymui. Įvairios Lietuvos Respublikos institucijos juo remiasi sprendamos buvusių žemės savininkų pareiškimus. Dėl to iškyla šio nutarimo įsigaliojimo klausimas.

Bylą rengiant Konstitucinio Teismo posėdžiui, pareiškėjo atstovai, atsakydami į suinteresuoto asmens atstovo teiginius, pateikė šiuos papildomus argumentus bei motyvus:

1. Teoriškai „Kryptis“ galima vadinti programa, tačiau neginčijama, kad tai Seimo aktas, o kiekvienas Seimo aktas turi atitikti Konstituciją.

2. Suinteresuoto asmens atstovo teiginys, kad ginčijamas Seimo aktas neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsniui, revizuoja pačią Konstituciją.

3. Piliečiai, prašantys atstatyti teisę į atimtą turtą, yra to turto savininkai, nes valstybė neturi teisinio pagrindo būti savininke turto, kuris iš piliečių buvo atimtas okupacijos metu. Todėl suinteresuoto asmens atstovai neteisingai savininkus laiko tik pretendентаis į savininkus.

Pareiškėjo atstovai teisminiame posėdyje pabrėžė, kad žmonių konstitucines teises ypač varžo nuostatos, įtvirtinančios prievartinę atgaunamos žemės nuomą bei ribojančios buvusių žemės valdų skaidymą keliems asmenims, susigražinantiems žemę natūra. Dėl to, kad „Žemės reformos pagrindinės kryptys“ pakeitė žemės gražinimo natūra sąlygas, t. y. suformulavo naujus apribojimus,

sulėtėjo žemės reformos eiga, nes buvusių žemės savininkų pareiškimus nagrinėjančios institucijos vadovavosi „Kryptimis“.

Pareiškėjo atstovai, remdamiesi išdėstytais motyvais bei jų pakviestų specialistų nuomonėmis, prašė Konstitucinį Teismą pripažinti, kad Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių kryptių“ pagal turinį, formą, jo priėmimo, pasirašymo ir paskelbimo tvarką prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Suinteresuoto asmens atstovas Seimo narys M. Pronckus bylą rengiant Konstitucinio Teismo posėdžiui pareiškė, kad Seimo narių grupės Konstituciniam Teismui pateiktame prašyme ištirti, ar Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių kryptių“ atitinka Konstituciją, keliamos pretenzijos yra nepagrįstos dėl šių motyvų:

1. Seimas, priimdamas 1993 m. birželio 17 d. nutarimą, ne patvirtino, o pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės parengtoms „Žemės reformos pagrindinėms kryptims“, kurios yra „ne įstatymas, o tik dokumentas, apibrėžiantis tam tikrą žemės reformos vykdymo strategiją. Valstybinės institucijos, spręsdamos nuosavybės klausimus, „Kryptimis“ nesivadovauja“. Šis Seimo nutarimas neprieštarauja Konstitucijai, nes nustatyti Tautos vystymosi strategiją turi teisę tik piliečiai referendumu bei Seimas ir niekas negali riboti jų galių šioje srityje.

2. Suinteresuoto asmens atstovas paaiškino, kad 1990 m. kovo 11 d. priimti pirmieji Lietuvos Respublikos įstatymai „Dėl 1938 m. gegužės 12 dienos Lietuvos Konstitucijos galiojimo atstatymo“ ir „Dėl Lietuvos Respublikos Laikinojo Pagrindinio Įstatymo“ pripažino, jog visa žemė lieka valstybės dispozicijoje. Tai patvirtino ir vėliau priimti Žemės reformos įstatymas ir įstatymas „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“. Antai Žemės reformos įstatymo 3 straipsnyje įtvirtinta, kad žemės reformos objektas yra Lietuvos Respublikos žemės fondas, o įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 12 straipsnyje nustatyta, kad valstybės reikmėms reikalinga bei kita žemė iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų asmenų išperkama. Tai reiškia, kad valstybė pasilieka savo dispozicijoje visą jai reikalingą žemę, buvusiems savininkams ir jų teisių perėmėjams už ją atlygindama įstatymų nustatytais būdais. Todėl, suinteresuoto asmens nuomone, pareiškėjas nepagrįstai pretendentes į žemės savininkus sutapatina su savininkais.

Be to, suinteresuoto asmens atstovas nurodė, kad abiejuose minėtuose įstatymuose parašyta, jog tiek žemės reforma vykdoma, tiek nuosavybės teisė į žemę atstatoma pagal žemėtvarkos projektus, t. y. valstybė laisvai disponuoja žeme pagal patvirtintus žemėtvarkos principus.

Suinteresuoto asmens atstovas, remdamasis savo išdėstytais argumentais, teigė, jog pripažinus pareiškėjo pretenzijas reikėtų pripažinti, kad minėti įstatymai, kartu ir Lietuvos Respublikos Laikinis Pagrindinis Įstatymas, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

3. Remdamasis Konstitucijos 46 straipsniu, kuriame nustatyta: „Valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai Tautos gerovei“, suinteresuoto asmens atstovas teigė, jog „Žemės reformos pagrindinėmis kryptimis“ kaip tik to ir siekiama.

Suinteresuoto asmens atstovai teisminiame posėdyje pabrėžė, kad šiuo nutarimu Seimas tik pritarė žemės reformos vykdymo strategijai. Pritarimas nereiškia, kad „Žemės reformos pagrindinės kryptys“ yra privalomas valstybės valdymo dokumentas. „Kryptimis“ buvo siekiama nustatyti „tam tikrą eiliškumą žemės reformos reikaluose“. Seimo nutarimu tik siūloma Vyriausybei ir Seimo Agrarinis komitetas įpareigojamas parengti įstatymų projektus, o pačiame nutarime įstatymo turinio normų nėra, žemės savininkai nuomoti žemę neįpareigojami. Valstybinės institucijos, nagrinėdamos piliečių pareiškimus, „Kryptimis“ nesivadovavo, žemės reforma nebuvo sustabdyta.

Remdamiesi išdėstytais argumentais, taip pat specialistų nuomonėmis, suinteresuoto asmens atstovai prašė Konstitucinį Teismą pripažinti, kad Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ atitinka Lietuvos Respublikos Konstituciją.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

1. Dėl Seimo 1993 m. birželio 17 d. nutarimo „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai pagal formą.

Remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 63 straipsnio pirmosios dalies 1 punktu, Konstitucinis Teismas nagrinėja įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų atitikimą Konstitucijai.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 2 punkte yra įtvirtinta, kad Seimas leidžia įstatymus. Iš Konstitucijos 70 straipsnio antrosios dalies matyti, kad Seimas taip pat gali priimti ir kitus aktus. Ginčijamas aktas turi ne įstatymo, o Seimo nutarimo formą.

Lietuvos teisės tradicijų, kurių pagrindu buvo parengta galiojanti Lietuvos Respublikos Konstitucija, požiūriu klasifikuojant teisinius valdžios aktus ir tą klasifikaciją derinant su konstituciniu valdžios padalijimu, kuriuo daugiau ar mažiau yra pagrįsta šiuolaikinių demokratinių valstybių teisės šaltinių sistema, teisiniai valdžios aktai skirstomi į įstatymus (Konstitucija, konstituciniai įstatymai, įstatymai), poįstatyminius aktus (kiti Seimo aktai, valdymo reglamentiniai aktai, valdymo individualūs aktai) ir teismo sprendimus. Nagrinėjant šią bylą svarbu nustatyti įstatymų ir kitų Seimo aktų formos priklausomybę nuo jų turinio, todėl ypač reikšmingas yra teisės aktų grupavimas į norminius ir individualius. Prie norminių aktų priskiriami tie, kuriuose esama visuotinai privalomų bendro pobūdžio taisyklių. Čia svarbiausia ne tai, kokia konkrečia žodine forma atitinkama taisyklė yra suformuluota, o tai, kad remiantis jos tekstu būtų galima neabejotinai

suprasti, jog kalbama apie tam tikriems subjektams skirtą nuorodą atitinkamomis sąlygomis veikti atitinkamu būdu.

Įstatymas yra Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir Seimo statuto nustatyta tvarka išleistas pirminis teisinis aktas, išreiškiantis įstatymo leidėjo valią ir turintis aukščiausiąją teisinę galią. Todėl įstatymas gali būti pakeistas arba jo galiojimas gali būti panaikintas ne kitaip, kaip išleidus kitą įstatymą arba Konstituciniam Teismui pripažinus jį prieštaraujančiu Konstitucijai. Visi kiti teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais ir negali jiems prieštarauti, t. y. turi būti poįstatyminiai. Poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka kompetentingo organo priimtas teisės aktas. Poįstatyminis aktas paprastai yra valdymo aktas. Juo realizuojamos įstatymo normos, tačiau toks teisės aktas negali pakeisti paties įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios savo galia konkuruotų su įstatymo normomis. Jis yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (ad hoc), ar nuolatinio galiojimo.

Šie poįstatyminio akto ypatumai yra privalomi ir Konstitucijos 70 straipsnio antrojoje dalyje nurodytiems kitiems Seimo aktams. Seimo poįstatyminiai aktai negali prieštarauti Konstitucijai ir Seimo išleistiems įstatymams, o juo labiau negali keisti įstatymų normų, jų turinio.

Suinteresuoto asmens atstovas teigė, kad Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių kryptių“ yra ne teisės aktas, o programa, todėl, jo manymu, šiam aktui netaikytini įstatymui arba poįstatyminiam teisės aktui keliami reikalavimai bei vertinimai. Teisės moksle, kitų valstybių įstatymų leidybos praktikoje yra žinomi vadinamieji programiniai įstatymai. Tokių įstatymų forma ir galimas jų turinys yra nustatomas konstitucijose. Programiniai įstatymai nustato valstybės ekonominės ir socialinės veiklos tikslus, bet ne teisės normas, reguliuojančias teisinių santykių subjektų elgesį. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nėra numatyti programiniai įstatymai kaip speciali įstatymų forma, todėl visi įstatymai vertintini kaip faktinio galiojimo pirminiai teisės aktai, kurie privalomi visiems teisinių santykių subjektams.

Ginčijamo Seimo nutarimo teksto teisinė analizė nepatvirtina suinteresuoto asmens atstovo teiginio, kad tai yra tik programinis (strateginis) dokumentas. Pagaliau jeigu jis toks ir būtų pagal turinį, tai turėtų būti įstatymo formos. Šis nutarimas, kurio neatskiriama sudedamoji dalis yra „Žemės reformos pagrindinės kryptys“, nustatė bendrąsias normas, taip pat įpareigojo Seimo Agrarinį komitetą ir netiesiogiai Vyriausybę pateikti konkrečius įstatymų projektus. „Žemės reformos pagrindinėse kryptyse“ yra šie skyriai: I. Žemės įgijimas privatinėn nuosavybėn, II. Sąlygų efektyviam ūkininkavimui sudarymas, III. Atsiskaitymas su pretendентаis į privatinėn nuosavybėn turėta žemė. Taigi jau iš minėtų skyrių pavadinimų matyti, kad čia reguliuojami nuosavybės teisės į žemę santykiai. Tuo tarpu Konstitucijos 23 straipsnio antrojoje dalyje yra nustatyta, jog nuosavybės

teisės saugo įstatymai, o šio straipsnio trečiojoje dalyje įtvirtinta, kad nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama. Tai reiškia, kad įstatymų leidėjas gali reguliuoti savininkų ir kitų nuosavybės teisių santykių dalyvių subjektines teises tik įstatymu nustatydamas šių teisių turinį. Vykdamas žemės reformą, Lietuvoje nuosavybės santykius reguliuoja specialūs reformos pagrindus ir tvarką reglamentuojantys įstatymai. Priimant ginčijamą Seimo nutarimą galiojo 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl piliečių nuosavybės teisių išlikusių nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ (Žin., 1991, Nr. 21-545) su pakeitimais ir papildymais iki 1993 m. sausio 12 d. (Žin., 1992, Nr. 3-40, 7-155, 11-278, 15-405, Žin., 1993, Nr. 5-83) bei 1991 m. liepos 25 d. Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymas (Žin., 1991, Nr. 24-635) su papildymais ir pakeitimais iki 1992 m. gegužės 7 d. (Žin., 1992, Nr. 1-11, 3-45, 15-404), kurie nustatė nuosavybės teises į žemę atstatymo ir jos naujo įgijimo vykdamas žemės reformą sąlygas ir tvarką.

Seimo teisė reguliuoti nuosavybės santykius nekelia abejonių, nes Seimas yra vienintelis Tautos įgaliotas įstatymų leidėjas. Nuosavybės santykiai gali būti reguliuojami tik įstatymais, o ne kitais Seimo aktais. Tuo tarpu „Žemės reformos pagrindinėse kryptyse“ yra suformuluoti teiginiai, kurie pagal savo prasmę yra naujos teisės normos, iš esmės keičiančios esamą teisinę situaciją. Antai „Žemės reformos pagrindinių kryptių“ 2 punkto 1 ir 2 papunkčiuose nustatyta:

„Plotuose, kurie priskirti valstybės išperkamai žemei, žemė gali būti grąžinama natūra:

1) specializuotų veislininkystės ir sėklininkystės ūkių bei veislynų nuomojamoje žemėje, taip pat žemėje, kurią užima specializuotų žemės ūkio bendrovių sodai, uogynai, medelynai, bei drėkinimo sistemos daržų plotuose ir prie gyvulininkystės kompleksų – asmenims, kurie atstačius nuosavybės teisę į žemę, sudaro privačios žemės nuomos sutartis su šiomis žemės ūkio įmonėmis laikotarpiui iki jų reorganizavimo ar veiklos nutraukimo;

2) žemės ūkio naudmenos prie gyvulininkystės fermų, suteikiant teisę žemės savininkui savarankiškai ūkininkauti, tik šioms žemės ūkio bendrovėms ar kitiems gyvulininkystės fermų savininkams nutraukus turimų ūkių veiklą. Iki to laikotarpio šios žemės naudotojai su žemės savininkais sudaro privačios žemės nuomos sutartis.

Šiuose plotuose privačios žemės nuomos mokestis nustatomas tokio pat dydžio, kaip ir valstybinės žemės nuomos mokestis.

Nuosavybės teisės į žemę atstatymas šiuose valstybės išperkamuose žemės plotuose žemės savininkui nesuteikia teisės vienašališkai nutraukti žemės nuomos sutartį, kol funkcionuos dabartiniai šios žemės naudotojai“.

Pacituota teksto dalis nėra programinė. Joje yra suformuluota įstatymo pobūdžio teisės norma (žemės grąžinimo natūra sąlygos, žemės nuomos mokesčio dydis ir kt.). Be to, šia norma

nustatoma kitokia negu tuo metu galiojusio įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 12 straipsnyje nustatyta sąlyga, kuriai esant išlikusį nekilnojamąjį turtą išperka valstybė. Tuo keičiamas įstatymo sureguliuotų galimų teisinių santykių turinys.

„Žemės reformos pagrindinių krypčių“ 15 punkte nustatyta: „Įstatymai ir poįstatyminiai aktai riboja buvusių žemės valdų skaidymą keliems pretendentams, susigražinantiems žemę natūra (išskyrus kaime gyvenančius arba kai kiekvienam iš jų tenka ne mažiau kaip po 20 hektarų)“. Tokios teisinės nuostatos nebuvo nė viename iš galiojusių įstatymų.

„Žemės reformos pagrindinių krypčių“ 23 punkte nustatyta: „Pretendentams į privatine nuosavybe turėtą žemę pateikus deklaraciją apie buvusio ūkio (iki 1940 m.) įsiskolinimus žemės bankui, žemės įkeitimą ar kitokias skolas valstybei, jam gražinamos arba valstybės išperkamos žemės plotas ekvivalentiškai sumažinamas. Nepateikus deklaracijos, tačiau valstybės institucijoms per 10 metų šiuos įsiskolinimus nustačius, jie įrašomi žemės savininkui pagal ekvivalentišką grūdų kainai pinigų sumą ir gražinami valstybei išsimokėtinais“. Teisinėje valstybėje iš sandorių kylantys ginčai sprendžiami civilinės teisenos tvarka. Šiuo atveju valstybė, kaip civilinio ginčo šalis, neturėtų imperatyvios normos nustatymu vienašališkai spręsti civilinį ginčą savo naudai. Šios imperatyvios normos buvimas ginčijamame nutarime taip pat patvirtina, kad tai ne programa, o įstatymo lygmens teisės aktas.

„Žemės reformos pagrindinių krypčių“ 16 punkte yra suformuluota tokia Vyriausybei skirta imperatyvi norma: „Vyriausybė remia lengvatinais kreditais kapitalinei statybai tik tuos ūkius, kurie pagal žemės plotą arba pagal specialias gamybos apimtis atitinka ūkininko ūkiui ar žemės ūkio bendrovei nustatytus kriterijus“. Iš Konstitucijos 67 straipsnyje nustatytos Seimo kompetencijos bei Konstitucijos 5 straipsnyje įtvirtinto valdžių padalijimo principo akivaizdu, kad Seimas negali duoti tiesioginių norminio pobūdžio pavedimų Vyriausybei ne įstatymų leidybos tvarka.

Seimas, nutarimu sukūręs naujas teisės normas, reguliuojančias nuosavybės į žemę santykius, ir pakeitęs esamas įstatymo normas, pažeidė konstitucinį įstatymų viršenybės poįstatyminių teisės aktų atžvilgiu principą, taip pat Konstitucijos nuostatas, kad nuosavybės santykius, kartu ir šių santykių dalyvių subjektinių teisių turinį reguliuoja įstatymai, o ne poįstatyminiai aktai. Seimas, sprenddamas klausimus, kurie yra įstatyminio reguliavimo dalykas, negali pasirinkti nutarimo formos, nes nutarimas yra žemesnio lygmens teisės aktas.

Konstitucinis Teismas, konstatuodamas ginčijamo Seimo nutarimo formos ydingumą, pabrėžia, kad nutarimo nuostatos reguliuoja privatinės nuosavybės teisės turinį. Teisė į privatinę nuosavybę yra viena pagrindinių žmogaus teisių, įtvirtintų Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Atsižvelgiant į šios fundamentalios teisės reikšmingumą, Konstitucijoje nustatyta, kad privatinės

nuosavybės teises saugo įstatymai. Įstatyminis reguliavimas turi ypač svarbią reikšmę privatinės nuosavybės teisių apsaugai, nes įstatymų leidybos procese, be Seimo, dalyvauja ir Respublikos Prezidentas: jis pasirašo ir skelbia Seimo priimtus įstatymus, taip pat turi santykinio veto teisę, t. y. teisę grąžinti Seimui jo priimtą įstatymą iš naujo svarstyti. Neabejotina, kad šios Respublikos Prezidento teisės yra vertintinos kaip papildoma Seimo priimtų įstatymų konstitucingumo garantija.

Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ teisine prasme ydingas ir dėl to, kad jame suformuluotos nuostatos daugeliu atžvilgių akivaizdžiai konkuravo su tuo metu galiojusiais įstatymais, formavo teisinių santykių subjektų teisinio netikrumo būseną, visuomenės nepasitikėjimą teise, o tai neatitinka Konstitucijos preambulėje paskelbto siekio sukurti teisinę valstybę.

Remdamasis išdėstytais motyvais, Konstitucinis Teismas daro išvadą, kad toks norminio turinio Seimo aktas negalėjo būti priimtas nutarimo forma, todėl Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ pagal formą prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui ir 67 straipsnio 2 punktui.

Kadangi Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ pagal formą neatitinka Konstitucijoje nustatytos nuosavybės santykių reguliavimo tvarkos, šis aktas negali būti pripažintas teisėtu. Neteisėto pagal savo formą nutarimo turinio konkrečių teiginių atitikimas Konstitucijai nevertintinas.

2. Dėl Seimo 1993 m. birželio 17 d. nutarimo „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai pagal jo priėmimo, pasirašymo ir paskelbimo tvarką.

Seimo nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ buvo priimtas Seimo plenariniame posėdyje dalyvaujančių Seimo narių balsų dauguma. Tai atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 69 straipsnio antrąją dalį, kurioje nustatyta, kad įstatymai laikomi priimtais, jeigu už juos balsavo dauguma posėdyje dalyvaujančių Seimo narių. Tai yra bendras Seimo sprendimų priėmimo principas, kuris taikomas ir kitiems Seimo aktams, išskyrus konstitucinius įstatymus (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1993 m. rugsėjo 17 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. balandžio 15 d. nutarimo „Dėl Vilniaus miesto tarybos paleidimo ir kai kurių priemonių tvarkai savivaldybėse pagerinti“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“).

Priimdamas norminio pobūdžio nutarimą „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“, Seimas pasirinko netinkamą šiam atvejui teisinio reguliavimo formą, tačiau nutarimų priėmimo tvarkos, reglamentuojamos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, nepažeidė.

Seimo nutarimą „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ pasirašė ir paskelbė Seimo Pirmininkas. Pagal Seimo pasirinktą akto formą tai atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 70 straipsnio antrosios dalies nuostatą: „Kitus Seimo priimtus aktus ir Seimo statutą pasirašo Seimo Pirmininkas“.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 53, 54, 55 ir 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. birželio 17 d. nutarimas „Dėl žemės reformos pagrindinių krypčių“ pagal formą prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui ir 67 straipsnio 2 punktui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Algirdas Gailiūnas

Kęstutis Lapinskas

Zigmas Levickis

Vladas Pavilionis

Pranas Vytautas Rasimavičius

Teodora Staugaitienė

Stasys Šedbaras

Juozas Žilys